

Sammenslutningen af lokalhistoriske Foreninger

Ca. 25 repræsentanter var mødt til SLF's repræsentantmøde fredag den 1. september 1972 kl. 14 i Folkets Hus i Halmstad. Under den sidste del af mødet – efter at SLA havde afsluttet sit møde – kom dog adskilligt flere til.

1. *Valg af dirigent.* Professor, dr. phil. Olaf Olsen valgtes énstemmigt.
2. *Årsberetning.* Formanden, overlærer Ole Warthoe-Hansen, rettede en speciel velkomst til de 7 nye foreninger, der i årets løb havde tilsluttet sig SLF: Frederikssund historiske Forening – Historisk Selskab for Glostrup, Brøndbyerne, Herstederne og Vallensbæk – Lejre Fredningsforening – Arkiv og Byhistorisk Samfund for Kolding og Omegn – Slægtshistorisk Forening, Århus – Vinderup Samlerforening – Selskabet for Aalborgs Historie. Sammenslutningen tæller hermed 43 medlemmer, og de gamle amtshistoriske samfund er nu kommet i mindretal. De sidst tilkomne medlemmer betyder ikke nogen stor numerisk tilvækst i antallet af enkeltmedlemmer – det er ca. 27.000, – fordi de nye selskaber endnu er ret små.

I anledning af at der fra nogle foreningers side sidste år var fremkommet en vis mistolkning af styrelsens hensigt med udsendelsen af *spørgeskemaerne* vedr. medlemmernes erhvervsfordeling, skulle det atter i år understreges, at meningen havde været at undersøge, hvilke samfundsgrupper der eventuelt ikke var repræsenteret i foreningerne, for da at gøre forsøg på at få disse grupper i tale. Besvarelserne havde imidlertid kun givet visse retningslinier og havde ikke kunnet bære nogen egentlig systematisk analyse.

I øvrigt er interessen for lokalhistorie i stærk vækst, det ses bl. a. af de mange nystiftede små selskaber, der dukker op landet over, arbejdende med diverse lokalhistoriske aktiviteter: arkivvirksomhed, slægtsforskning, arkæologi, udgivervirksomhed, møder, udflugter.

Sammenslutningen af de 2 blade, »Lokalhistorisk Arkiv« og »Lokalhistorisk Kontakt«, til »Lokalhistorisk Journal« var foregået gnidningsløst. De to bladredaktioner havde i fællesskab udformet retningslinier for det fælles arbejde, redaktørposten blev overdraget overlærer Niels-Jørgen Hansen fra SLA, mens SLF's kasserer, amtsskolekonsulent J. Ingemann Pedersen, havde påtaget sig indtil videre at varetage bladets økonomi. Udgifterne fordeles nogenlunde lige- ligt mellem SLA og SLF. Prisen, der p. t. er 15 kr. pr. årgang, har vist sig slet ikke at kunne holde, og en forhøjelse må forudses. »Lokalhistorisk Journal« udsendes vederlagsfrit til foreningernes bestyrelsesmedlemmer i det antal eksemplarer, den enkelte bestyrelse måtte ønske det, og i 2 eksemplarer til hvert arkiv.

I *konsulentvirksomheden* har der ikke helt været den vækst, som man måske havde kunnet vente, vel nok fordi en del henvendelser nu rettes til Lokalhistorisk Institut i stedet for til Viggo Petersen, eller fordi kendskabet til den nye virksomhed ikke er udbredt nok. Det bør overvejes at lade trykke nye foldere med fyldig orientering om konsulenttjenesten til uddeling blandt for-

eningernes medlemmer. Fra Kulturministeriet er modtaget det sædvanlige beløb, kr. 3.000, til konsulentvirksomheden – selv om SLF havde ansøgt om det dobbelte.

Sommerkurset, »Stationsbyen – et virkefelt for lokalhistorisk indsamling og registrering«, ledet og tilrettelagt af arkivar Viggo Petersen og afholdt på Korinth Landbrugsskole, havde kun samlet 30 deltagere, men havde bud til langt flere, da det netop er den slags stof, der er behov for i undervisningen.

Til forbedring af selskabernes *økonomi*, som bestandig er et ømtåleligt punkt, må forøgelsen af medlemstallet være meget afgørende. I Vejle og Ribe amter har man gennemført hvervekampagner (se Lokalhistorisk Kontakt 1971, nr. 3). I Gl. Randers amt er ideen fulgt op – med fint resultat (se Lokalhistorisk Journal 1. årg. nr. 2). Udgivervirksomhed øver stedse større indflydelse på foreningernes økonomi – med uens udbytte. Lokalhistorikerne kunne måske lære lidt af moderne forlagsfolk, og visse tekniske og økonomiske problemer omkring bogudgivelserne kunne tages op på regionale kurser for årbogsredaktører.

Foreningernes strukturproblemer trænger sig på efter den nye administrative inddeling af landet, og har naturligvis ikke fundet sit leje. Opgaven i fremtiden vil være at forene de to tilsyneladende modsatte tendenser: nødvendigheden af i visse sager at arbejde i større enheder og kravet om, at lokalhistorisk arbejde også skal foregå inden for mindre lokaliteter. I det østjyske amt har de tre store lokalhistoriske foreninger nedsat et fællesråd, som forsøger at finde frem til de arbejdsområder, som kan løses i fællesskab: f. eks. fælles ansøgning om amtstilskud, projektering af fælles udgivelser, fælles udflugter o. s. v.

Formanden opholdt sig herefter ved et par *bemærkelsesværdige aktiviteter*, der havde fundet sted i årets løb. Samarbejdet mellem Danmarks Radio ved Ole Brage og lokale instanser om indsamlingen af gamle film og billeder begyndte i Sønderjylland og foldede sig i foråret ud i fuldt flor på Lolland-Falster – et sjældent stykke samarbejds kunst til lige stor og frugtbar indtægt for såvel lokalhistorien som for Danmarks Radio. Men sjælen i dette inspirerende arbejde var museumsinspektør Else-Marie Boyhus. En buket roser til Else-Marie Boyhus! (som ikke var til stede, men i stedet fik roserne pr. telegram).

Også Holbæk amt burde fremhæves for det betydningsfulde historiske arbejde, der havde fundet sted her i sommer: et feltod-folkeuniversitet oprettet i Annebergsamlingerne ved Nykøbing S., en bronzealderudstilling arrangeret i samarbejde med danske og svenske museumskredse. Tusinder af mennesker besøgte denne udstilling, bl. a. 800 skolebørn, og der indkom over 100 indberetninger om nye helleristningsfund, hvoraf de 30 viste sig at være rigtige. I stedet for en Oscar eller Bodil hædrer vi manden bag succes'en, sognepræst Ove Bruun-Jørgensen, med en flaske! (1 flaske Cognac overrækkes).

Med de 800 skolebørn i Annebergsamlingerne er man inde i problemet: *lokalhistorieundervisning*. Der findes ingen rigtig vejledning, og arbejdet hermed, målsætning og metode er overladt den enkelte udøver. Kunne der ikke på

Lærerhøjskolen oprettes faste kurser i kulturhistorie og undervisning? Den nære historie uden for vor dør må udnyttes. »Fra det nære, kendte og enkle til det fjerne, ukendte og komplicerede« er en god pædagogisk læresætning: det er menneskets sag, vi tjener, og ikke blot en anonym historisk videnskab.

Diskussion.

Arkivar *Hans H. Worsøe* gjorde i forbindelse med formandens efterlysning af Lærerhøjskolekurserne opmærksom på, at Danmarks Lærerhøjskoles afdeling i Skive i samarbejde med Landsarkivet i Viborg havde oprettet årskurser i lokalhistorie, »Danmarkshistorien i lokalhistorisk perspektiv«, og opfordrede interesserede til at kontakte de lokale afdelinger af Lærerhøjskolen.

Arkivar *Finn H. Lauridsen* redegjorde for erhvervsundersøgelsen og henviste i øvrigt til sin 2-siders artikel herom i det nummer af *Fortid og Nutid* (bd. XXIV s. 633–34), som udkom i disse dage.

Arkivar *Viggo Petersen* aflagde beretning om sit arbejde som lokalhistorisk konsulent i perioden 1. september 1971–1. september 1972. Selv om der kun havde været 49 henvendelser mod sidste års 61, havde antallet af regulære henvendelser været stigende, fordi der i tallet fra sidste år var indeholdt langt flere småhenvendelser end i år. Nu drejede det sig i højere grad om henvendelser fra folk, der virkelig havde noget at spørge om. Der var de også brugt det samme antal timer på arbejdet som sidste år, og bevilningen var overskredet med nogle hundrede kroner. Skriftlig besvarelse var givet til 34 personer, til 9 var givet oplysning om arkivalier og litteratur, der var foretaget gennemgang af 7 manuskripter (mod 4 sidste år). Blandt manuskripterne havde nogle været både helt fremragende og nogle andre ubrugelige. Fem forespørgsler drejede sig om gårdhistorie og fem oprettelse af eller indsamling af materiale til lokalhistoriske arkiver, spørgsmål der i regelen henvises til SLA, én havde fået hjælp i dateringen af et kort, og én elementær rådgivning ved start af en lokalhistorisk undersøgelse.

Amanuensis, mag. art. *Knud Prange* aflagde beretning for årets arbejde på Lokalhistorisk Afdeling. Der havde været undervisning to timer ugentlig for etnologer (Vejledning i brug af trykte kilder) og for historikere (specialeseminar) og i foråret 1972 et 24 timers kursus fordelt på 5 dage i arkivbenyttelse for folkemindestuderende, et pædagogisk kursus, der med sine 300 opgavesæt og dupliserede grundbog kunne bruges af andre.

Specialevejledning for historiestuderende, der mødte med et lokalhistorisk emne, var givet til 13 personer, ialt 26 vejledninger.

Deltagelser i møder, et halvhundrede, såvel tjenstlige som i arbejdsgrupper, og foredrag i studiekredse, foreninger og på kurser havde beslaglagt en ikke helt ringe del af tiden, endvidere var udarbejdet en del skriftlige arbejder. Knud Prange sluttede med at tale om de opgaver, der måtte tages op på et eller andet tidspunkt: håndbogen, lokalhistorie i skolen, genoptryk af topografiske værker og meget mere. Der var opgaver nok. Opfor-

drede dem, der havde tanker om at udgive topografiske værker, til at kontakte Lokalhistorisk Institut.

Verner Hansen fremdrog spørgsmålet om anvendelsen af de studerendes specialeopgaver i årbøgerne. *Knud Prange* mente, at specialeopgaverne var for store og i almindelighed ikke lod sig anvende uden omskrivning. Det kunne være vanskeligt at formå studenten hertil, da det jo var på et tidspunkt, hvor han netop stod foran sin endelige eksamen. Noget kommer dog frem i årbøgerne, således i Holbæk amts og Frederiksborg amts historiske årbøger. *Knud Prange* lovede at orientere de respektive foreninger, når studenter beskæftigede sig med lokalhistoriske emner, der ville kunne anvendes i årbøgerne. *Landsarkivar P. Kr. Iversen* var enig med *Knud Prange* i, at specialerne ikke umiddelbart lod sig anvende. De måtte bearbejdes. I Sønderjyske årbøger bringes dog nu netop to og i de kommende år også et par. Mente i øvrigt, at universitetslærerne måtte lære de unge at skrive, så en almindelig læser kunne forstå det.

Beretningen godkendtes.

3. *Regnskabet 1971–72*. Under sin gennemgang af regnskabet gav kassereren, *J. Ingemann Pedersen*, fornøjelige, personlige kommentarer, der tjente til at illustrere Sammenslutningens virke, og regnskabsaflæggelsen blev således et utraditionelt supplement til formandens beretning. Kassebeholdningen var i forhold til sidste år reduceret fra kr. 11.217,37 til kr. 6.931,62. Regnskabet balancerede med kr. 49.904,06, budgetforslag for 1972/73 med kr. 33.481. Der blev givet decharge for regnskabet.
4. *Fastsættelse af kontingent*. Under henvisning til driftsunderskuddet på regnskabet 1971/72 foreslog formanden en kontingentforhøjelse fra 3 % til 4 % af medlemskontingenterne eller 65 øre pr. medlem som minimum. Efter nogen diskussion vedtoges forslaget.
5. *Tilskuddene fra stat, amt og kommuner*. I sin omtale af de meget forskelligartede tilskud, der ydes fra amterne, efterlyste formanden mere ensartede og mere rimelige tilskud overalt i kongeriget og desuden mulighed for fra amterne at opnå specialtilskud til særlige, større opgaver. For at øge de kommunale tilskud burde der rettes henvendelse til de nyoprettede kulturudvalg om støtte til det lokalhistoriske arbejde, opmærksomheden burde ikke mindst henledes på, at lokalhistorien har tilbud til folkeskolen og den højere skole, aftenhøjskolen og til socialforvaltningen i omsorgsarbejdet blandt pensionisterne. Formanden skitserede nu sine tanker om, hvorledes man bedst kunne orientere amter og kommuner og forsøge at interessere de enkelte amtsråds- og kommunalbestyrelsesmedlemmer for det lokalhistoriske arbejde: forbindelse optages med formanden for Amtsrådsforeningen og formanden for Kommunernes Landsforening. En hvidbog – trykt i offset – på ca. 50 sider stykket sammen af avisudklip om den lokalhistori-

ske situation og vækst over hele landet uddeles gratis til alle medlemmer af amts- og kommunalråd i 10 forskellige udgaver med speciel forside til hver egn eller amt.

Under sin omtale af statstilskuddene til foreningen berørte formanden det forhold, at kun halvdelen af SLF's medlemmer – nemlig de gamle amtshistoriske samfund – modtog statstilskud – og fandt, at denne skævhed før eller siden måtte rettes op.

Diskussion.

Olaf Olsen redegjorde for sin forespørgsel til foreningerne vedr. en eventuel omlægning af statsstøtten (p. t. ialt kr. 53.000), således at pengene samledes i én pulje og fordeltes til de foreninger, som havde særlige projekter i gang, f. eks. større bogudgivelser, særlige udstillinger eller medlemskampagner. Baggrunden for hans initiativ var en frygt for, at det ikke lod sig gøre at få forøget statsstøtten væsentligt under de nuværende forhold. Man måtte på længere sigt befrygte, at staten i højere grad ville søge at lægge tilskudsbyrden til de lokalhistoriske foreninger ud til amter og primærkommuner, som jo alle har fået kulturudvalg. Reaktionen på forslaget var meget forskellige. Nogle havde tiltrådt forslaget, andre udviste usikkerhed og tilbageholdenhed. Men da 4 amtssamfund havde meddelt, at de simpelthen ikke var i stand til at undvære den årlige bevilling fra kulturministeriet i det daglige arbejde, måtte forslaget selvsagt tages af bordet. Indtil videre må vi derfor fortsætte med den hidtidige linie. At udvide kredsen af tilskudsmodtagere med primærkommunale historiske foreninger anså han for helt urealistisk. Efter kommunalreformen må vi være glade, så længe staten ikke søger at frigøre sig for sine gamle forpligtelser over for de amtshistoriske samfund.

P. Kr. Iversen støttede *Olaf Olsen*: Staten måtte tage sig af de centrale organer, og de små kommunale foreninger måtte oppebære støtte fra kommunerne. Det ville i øvrigt være rimeligt, om amtet støttede med et vist beløb pr. beboer. I Sønderjylland ydede amtet således 15 øre pr. beboer.

Også *amtmand M. Edelberg* tilsluttede sig *Olaf Olsens* synspunkt: amtskommunerne burde støtte amtssamfundene og primærkommunerne de andre. I Ribe amt havde man forsøgt fra kommunerne at få 10 øre pr. indbygger i tilskud, hvilket kun var lykkedes i få tilfælde. De største kommuner havde kun bevilget 1 øre pr. indbygger. Der måtte etableres et samarbejde mellem Amtsrådsforeningen og Kommunernes Landsforening i tilskudsspørgsmålet, da det var for irrationelt at skulle trække pengene fra en række forskellige kommuner.

O. Warthoe-Hansen fremkom med eksempler på stigning i tilskuddene fra visse kommuner i det gamle Randers amt til støtte både for arkivdannelsen og for diverse lokalhistoriske arbejder.

M. Edelberg, E. Salomonsen, J. E. Tang Kristensen og *P. Kr. Iversen* udtrykte skepsis over for udsendelsen af en hvidbog, dels fordi man fandt,

den ville være en økonomisk belastning for SLF, dels fordi man tvivlede på virkningen af den.

6. *Optagelse af kommuner som medlemmer.* Spørgsmålet var sat på dagsordenen, fordi en jysk kommune havde ønsket optagelse i SLF. Da i mellemtiden den pågældende kommunes lokalhistoriske arkiv havde indmeldt sig i SLA, var det aktuelle spørgsmål bortfaldet, men sagen ønskedes alligevel forelagt generalforsamlingen. *Verner Hansen* fandt, at SLF's karakter ville ændres, hvis andre end foreninger kunne optages, og mente ikke, at der var nogen basis for ændring af vedtægterne. *P. Kr. Iversen* understregede, at man måtte være en forening for at kunne optages.
7. *Udgivelse af Landhusholdningsselskabets amtsbeskrivelser.* *Finn H. Lauridsen* redegjorde for den genudgivelse, der nu – efter forslag af professor *Kr. Hald* – var påbegyndt med udsendelsen af Ribe amt og gav et rids af Landhusholdningsselskabets virksomhed fra dets stiftelse i 1769. Dets formål var at »opmuntre ved Priser og Præmier Landmanden, Konsteren og Handelsmanden«, altså et alment patriotisk formål. I 1810 bad Rentekammeret om besked om forholdene i landet. Via Landhusholdningsselskabet sendtes spørgeskemaer til 108 udpegede medborgere, der mentes at have forstand på forholdene. Hvor det ikke lykkedes at sikre sig forfattere på denne måde, sendtes eksperter ud. 1826–44 udkom på dette grundlag de 19 bind, Vejle som det første, Holbæk det sidste med meget stor forskel både i sidetal (Skanderborg: 749 sider, Århus: 64 sider) og i kvalitet. Fremgangsmåden ved genudsendelsen af Amtsbeskrivelserne sker på den måde, at SLF forestår genoptrykkningen og lægger pengene ud – ved hjælp af overskuddet fra Billedbogen – indtil den enkelte forening selv bliver i stand til at betale. Bøgerne trykkes i et noget større oplag, end den enkelte forening har bestilt, således at salg siden vil kunne ske fra SLF. Foreningerne kunne støtte projektet ved at opfordre sine medlemmer til at abonnere.
8. *Foreningers og arkivers medlemskab af såvel SLA som SLF.* Et par foreninger havde stillet spørgsmålet, om man kunne være medlem af begge sektioner. *P. Kr. Iversen* fastslog, at det afgørende måtte være, at man opfyldte betingelserne for at blive medlem. Arkiver, der ikke er en forening, hører ikke hjemme i SLF.
9. *Ændringer af lovene til evt. vedtagelse i 1973.* På sidste års generalforsamling var der kommet ønske frem om en ændring af paragraf 5, således at halvdelen af bestyrelsen vælges hvert andet år, i stedet for som nu hele bestyrelsen hvert år. Det vedtoges til næste år at bringe lovændringerne frem på generalforsamlingen.
10. *Valg af formand og styrelsesmedlemmer.* Formanden, overlærer *Ole Warthoe-Hansen*, og de fire styrelsesmedlemmer: stadsbibliotekar *Annalise Børresen*,

redaktør Verner Hansen, arkivar Finn H. Lauridsen, amtsskolekonsulent J. Ingemann Pedersen genvalgte. Ligeledes revisoren: skoleinspektør Chr. Petersen.

11. *Eventuelt*. Mødet sluttede på festligste vis med, at *Olaf Olsen* uddelte checks til alle de amtshistoriske foreninger – ialt 17 – der havde skudt penge i billedbogsprojektet. Som en første rate kunne nu udbetales det femdobbelte af det i sin tid indbetalte beløb. Endnu var tilbage et restoplæg på 5.000 ex. og *Olaf Olsen* appellerede indtrængende til foreningerne om at agitere for værket og medvirke direkte til salget heraf. Når alt var solgt, kunne der måske blive en lige så stor sum til uddeling til foreningerne som den, man havde modtaget i dag, alt afhængig af hvor meget salgsomkostningerne for restoplaget ville løbe op til.

Til slut berørte *E. Salomonsen* i anledning af et aktuelt tilfælde spørgsmålet om forlagsindlæggelserne i årbøgerne og udlån af medlemslister. Rigsarkivar *Johan Hvidtfeldt* henviste til en tidligere truffet afgørelse i sager af denne art og fandt, at det måtte være rigtigt ikke at udlevere medlemslister og ikke anbefale forlagsindlæggelser.

Mødet sluttede kl. 16.45.

Annalise Børresen